Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přeshraniční pracovní síla v zemědělství

(2008/C 120/05)

Dne 16. února 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 svého Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní k tématu

Přeshraniční pracovní síla v zemědělství.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. října 2007. Zpravodajem byl pan SIECKER.

Na 440. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 12. a 13. prosince 2007 (jednání dne 13. prosince 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 104 hlasy pro, 3 hlasy byly proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 Migrace pracovní síly v Evropě je ekonomické povahy. Je důsledkem volného pohybu pracovníků v Evropě, kde mezi členskými státy existují velké rozdíly v životní úrovni. Vysoké procento nezaměstnanosti v několika nových členských státech a poptávka po levné pracovní síle s nízkou kvalifikací v 15 původních členských státech způsobují nepřetržitý příliv žadatelů o práci.

1.2 V letech 2004 a 2007 byla dohodnuta přechodná opatření umožňující původním členským státům řídit imigraci z nových členských států. Mezi důvody, které tato opatření ospravedlňovaly, byl uváděn úmysl původních členských států zabránit situaci, kdy by příliš velký migrační tok pracovní síly způsobil napětí na trhu práce, které by mohlo vést k zaměstnávání nelegální pracovní síly.

1.3 Tato opatření vedla přesně k situaci, které měla zabránit. Ve zprávě o fungování přechodných opatření Evropská komise konstatovala, že se v důsledku omezení legální práce, aplikovaných na přistěhovalce z nových členských států, začala v praxi šířit práce nehlášená, předstíraná „samostatná“ výdělečná činnost, fiktivní poskytování služeb a subdodavatelství.

1.4 Tato paradoxní situace je zapříčiněna skutečností, že v EU-15 existuje v zemědělství velká poptávka po sezónní práci, pro kterou nelze na trhu práce nalézt dostatečný počet místních obyvatel. Tato práce zajímá dostatečné množství migrujících pracovníků z nových členských států, ale mnoho z nich ji nemůže vykonávat kvůli přechodným restriktivním opatřením. Příliv zemědělské pracovní síly je proměnlivý jak z hlediska zemí původu, tak z hlediska hostitelských zemí. Rozdíly se týkají zejména toho, zda existují přechodná opatření či nikoli, ať jsou úplná či částečná.

1.5 Za této situace je pak sezónní práce často pokryta pracovníky z neformálních kruhů. K této problematice se obtížně získávají přesné informace, neboť všechny tři zúčastněné strany mají své vlastní důvody pro to, aby informace nezveřejňovaly. Někteří zaměstnavatelé chtějí platit méně, než stanovují platné předpisy či kolektivní smlouvy, někteří pracovníci se spokojí s nižší odměnou, než k jaké je zmíněné předpisy opravňují, a někteří zprostředkovatelé jsou bez skrupulí připraveni celou záležitost zprostředkovat a vydělat na ní.

1.6 Mnozí tito zprostředkovatelé tlačí ceny dolů, ale v konečném důsledku na situaci doplácejí sami migrující pracovníci, kteří se musejí spokojit s příjmy pod hranicí sociálního minima. Dochází také k situaci, kdy zaměstnavatelé sezónních pracovníků platí zprostředkovatelům cenu odpovídající tržní ceně, ale zprostředkovatelé nezaplatí daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti ani sociální příspěvky. Navíc tito zprostředkovatelé většinou inkasují část platu migrujících pracovníků. Existují internetové stránky s telefonními čísly, a to jak ze západní, tak z východní Evropy, které nabízejí služby samostatně výdělečně činných osob, za něž není třeba platit daně ani žádné zaměstnavatelské či sociální příspěvky.

1.7 Tato situace není žádoucí, a to z několika důvodů. Výchozí zásadou musí být, že migrujícím pracovníkům se dostane ve všech ohledech stejného zacházení jako pracovníkům z řad místního obyvatelstva. Za stejnou práci stejný plat a je třeba zavést lepší podmínky pro přístup k sociálnímu zabezpečení. Tento přístup není pouze v sociálním zájmu pracovníků, ale rovněž v ekonomickém zájmu zaměstnavatelů (pro všechny rovné podmínky hospodářské soutěže) a ve finančním zájmu členských států (z daňového hlediska).

1.8 Existuje návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví postihy proti zaměstnavatelům státních příslušníků třetích zemí s nelegálním pobytem. Směrnice harmonizuje postihy proti zaměstnavatelům a preventivní opatření, definuje osvědčené postupy pro uplatňování postihů proti zaměstnavatelům a podporuje výměnu těchto osvědčených postupů mezi členskými státy.

1.9 Dokud budou platit omezení pro přistěhovalce z nových členských států, EHSV doporučuje, aby se navrhovaná směrnice vztahovala rovněž na zaměstnavatele, kteří přijímají pracovníky pocházející ze zemí Unie, pro které nadále platí omezení a jejichž pobyt není legální. Výbor má také zato, že je otázkou předního významu, aby EU pozorně dohlížela nejen na transpozici směrnice do právních předpisů všech členských států, ale také na její uplatňování v praxi.

1.10 Pro potírání nehlášené práce by bylo přínosem sjednocení evropské definice pracovních vztahů, která by vyznačila jasnou hranici mezi výkonem zaměstnání (poskytováním služeb) a prováděním úkolů v rámci poměru založeného na autoritě (pracovní smlouva). Mezinárodní organizace práce (MOP) vyslovila k této otázce jasné doporučení. Samostatně výdělečně činným osobám, jejichž specializace přesahuje levnou nekvalifikovanou pracovní sílu, přiznává jasnější status ve světě práce a zaručuje pracovníkům ochranu, na kterou mají právo. EHSV vítá, že Evropská komise schválila návrh, aby sociální partneři v odvětví stavebnictví provedli průzkum (předstírané) samostatně výdělečné činnosti. Bere rovněž s povděkem na vědomí, že Komise má v úmyslu tento průzkum financovat.

1.11 Vzhledem k negativním následkům omezování legální práce by snad bylo lepší při příštích rozšířeních Evropské unie neuvažovat o přechodných opatřeních tohoto druhu. EHSV rovněž vyzývá Komisi, aby zvážila možnost zrušit všechna omezení stále platná pro pracovníky z 12 zemí, které přistoupily k EU v letech 2004 a 2007. Velká většina sociálních partnerů v Evropě se k myšlence staví kladně, za předpokladu, že budou na úrovni Společenství, na vnitrostátní úrovni a také na jejich vlastní úrovni přijata konkrétní opatření k zajištění rovného zacházení s migrujícími pracovníky.

2. **Úvod**

2.1 Podle Lisabonské strategie bude v budoucnu EU muset být silně konkurenceschopnou znalostní ekonomikou vycházející z trvale udržitelné produkce a spotřeby a vyznačující se silnou sociální soudržností.

2.2 EU je v současnosti obstojně konkurenceschopnou znalostní ekonomikou, vyznačuje se nedostatečně trvale udržitelnými způsoby produkce a spotřeby a stále ještě nedostatečným stupněm sociální soudržnosti.

2.3 Toto stanovisko se týká především posledně jmenovaného aspektu, sociální soudržnosti. EU věnuje značnou pozornost hospodářskému rozvoji a používání zásady trvalé udržitelnosti, zejména v produkci. Třetímu pilíři Lisabonské strategie je v politikách věnována nedostatečná pozornost, následkem čehož dochází k oslabení sociální soudržnosti spíše než k jejímu posílení.

2.4 Důsledky oslabení sociální soudržnosti jsou zřetelně vidět na trhu práce. Narůstá podíl neformálního zaměstnávání a znovu se objevuje druh pracovníka, o kterém se donedávna předpokládalo, že už dávno vymizel, a to sice nádeník.

2.5 Novodobí nádeníci nabízejí své služby na ulici, na místech, o kterých je známo, že jsou navštěvována zprostředkovateli bez skrupulí. Zaměstnavatelé je najímají na den, neplatí za ně daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti ani sociální příspěvky. Nádeníci musí odpracovat příliš velký počet hodin denně, jejich hodinová mzda je nedostatečná a nemají žádnou ochranu zaručenou pracovním právem, pokud tedy alespoň existuje.

2.6 Před několika lety měl ještě trh práce, zejména pokud jde o nekvalifikovanou práci a práci vyžadující nízkou kvalifikaci, vnitrostátní povahu. Rozšíření EU v roce 2004 vedlo k vytvoření evropského trhu práce rovněž v této specifické oblasti. Rozšíření v roce 2007 s příchodem bulharských a rumunských pracovníků přispělo ke značnému nárůstu nabídky na tomto novém trhu.

2.7 Tato tendence se výrazně prosazuje v zemědělství. Navíc mnoho osob hledajících práci v zahraničí najde první zaměstnání téměř vždy v tomto odvětví.

2.8 Vypracováním tohoto stanoviska si EHSV přeje začlenit tuto problematiku do programu EU, aby zainteresované evropské instituce mohly společně s členskými státy a sociálními partnery hledat řešení pro tento významný, tragický a bohužel stále závažnější problém.

3. **Zemědělství**

3.1 Zemědělství je souhrnem ekonomických činností přeměňujících přírodní prostředí s cílem vyprodukovat rostliny a zvířata ([1]). V závislosti na produktu, způsobu produkce a úrovni prosperity jsou k tomuto cíli využívány četné rozličné postupy. Jejich škála sahá od práce vykonávané za použití jednoduchých nástrojů až po využívání velkých strojů, které ve stále větší míře nahrazují lidskou práci.

3.2 Odvětví zemědělství je pro hospodářství EU významným odvětvím. Unie disponuje 160 miliony hektarů zemědělsky využívané půdy a čítá 11 milionů zemědělských podniků, které zaměstnávají celkem 15 milionů osob. Přesto, že se ve většině případů jedná o zemědělce samotné a členy jejich rodin, přibližně milion podniků zaměstnává 6,5 milionu pracovníků. Z toho je 4,5 milionu sezónních dělníků a neznámý podíl z nich jsou osoby pracující v jiné než své zemi ([2]). Velký počet sezónních dělníků pochází z Polska, z Bulharska a z Rumunska.

3.3 Zemědělství je možné rozdělit na několik činností: chovatelství (živočišnou produkci) a akvakulturu (chov ryb), zahradnictví (maloobjemovou produkci rostlin s krátkým životním cyklem, jako např. zeleniny, okrasných rostlin, ovoce, huba pěstitelství (lišící se od zahradnictví tím, že se jedná o zemědělskou produkci ve větším objemu vyžadující méně pracovních sil). Komerční lesnictví není v celé EU uznáváno jako pododvětví zemědělství, ale v několika zemích je považováno za samostatné odvětví.

([1]) Zdroj: odvětvová klasifikace ekonomických činností v Evropském společenství NACE, kód A.
([2]) www.agri-info.eu.

3.4 Zemědělství neprodukuje pouze potraviny, ale ve stále větší míře další produkty jako květiny, kožešiny, kůži, biologická paliva (bionaftu, etanol, plyn, rychle rostoucí dřeviny), enzymy, vlákna atd. Geneticky modifikované rostliny jsou také zdrojem specifických léčiv.

3.5 Z údajů Mezinárodní organizace práce ([3]) a nadace Eurofound ([4]) vyplývá, že zemědělství se nachází mezi odvětvími, která jsou pro pracovníky nejvíce nebezpečná. Celkem dochází ročně k 335 000 smrtelných úrazů. Více než polovinu z nich – 170 000 – má na svědomí zemědělství.

4. **Formy neformální práce**

4.1 Vzhledem k tomu, že EU funguje v právně komplikovaných podmínkách, není možné formulovat jednoznačnou definici neformální práce. Praxe, která je v jednom členském státě přijímána jako naprosto normální (když pro nějakou oblast neexistují předpisy, není nutné dodržovat žádná ustanovení), je v jiném chápána jako podivná, nebo přímo jako přestupek právních předpisů či nařízení platných v tomto státě.

4.2 Vnitrostátní definice termínu neformální práce se v jednotlivých členských státech liší. Jedná se o činnosti, jež nejsou zahrnuty do oficiálních statistik formální ekonomiky. Přesto, že číselné údaje existují, pocházejí často z jediného a stále stejného zdroje, není vždy možné je ověřit a nejsou tedy jednoznačně spolehlivé. Zůstává nicméně nepopiratelným faktem, že neformální práce existuje ve velkém měřítku.

4.3 Téměř všechny vnitrostátní definice neformální práce se zaměřují na nerespektování daňových povinností. Rovněž se téměř ve všech definicích zmiňuje nedodržování povinností souvisejících se sociálním zabezpečením. Pokud však jde o nerespektování dalších povinností z oblasti pracovního práva (pracovní podmínky, pracovní doba, kolektivní dohody obecně závazné povahy), ve vnitrostátních definicích je o nich kupodivu sotva zmínka.

4.4 Neformální práci vykonávají neregistrovaní pracovníci. Nejedná se pouze o přistěhovalé pracovníky bez pracovního povolení a/nebo povolení k pobytu. Neformálním způsobem pracují rovněž osoby, které požadované doklady vlastní – nebo je nepotřebují, neboť jsou obyvateli země, kde k přestupku dochází. Pracovníci bez platných dokladů jsou navíc zranitelnější a mohou tedy být snadněji vykořisťováni než pracovníci s doklady. Mimo to má poslední skupina rovněž přístup k práci formálním způsobem, což pracovníci bez platných dokladů nemají.

4.5 Vedle klasické formy zaměstnaneckého poměru existuje rovněž „samostatná výdělečná činnost bez zaměstnanců“. Tyto „osoby samostatně výdělečně činné“ jsou považovány za podnikatele a jejich zaměstnavatelé za ně neplatí daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti ani sociální příspěvky. Osoby samostatně výdělečně činné si je platí samy.

4.6 Osoby samostatně výdělečně činné také nejsou chráněny předpisy pracovního práva, jako je tomu u ostatních pracovníků. Ustanovení o minimálním platu, maximální týdenní pracovní době, bezpečnosti a ochraně zdraví při práci se na ně nevztahují. Vzhledem ke zvýšenému riziku vážných pracovních úrazů, které je pro toto odvětví typické (viz 3.5), je tato situace nepřijatelná. Tyto osoby mohou pracovat za cenu a v podmínkách, které si samy se svým zaměstnavatelem stanovily.

4.7 Původně byli nezávislými pracovníky experti, zkušení ve své profesi, specializovaní v určité specifické činnosti. Většinou jim trvalo roky, než dosáhli úrovně kvalifikovaného a zkušeného odborníka, nutné k vykonávání nezávislé činnosti.

4.8 V současnosti, kvůli externalizaci a častějšímu využívání subdodavatelství v aktivitách, které nejsou jádrem prováděné podnikatelské činnosti, je tímto způsobem zadáváno mnohem více úkolů než pouze specializovaná činnost. Stačí zachovat úzký okruh stabilních spolupracovníků s dobrou znalostí dotyčné oblasti, provádění jednodušších úkolů je čím dál více externalizováno a zajišťováno subdodavateli. Nabídku v tomto druhu práce pokrývá značné množství nových samostatně výdělečně činných osob, které se na trhu práce objevily. Hlavní předností mnoha těchto nových samostatně výdělečně činných osob je především levná nekvalifikovaná práce.

4.9 Ve skutečnosti se jedná o formu fiktivní samostatně výdělečné činnosti, které se využívalo především koncem osmdesátých let minulého století, a jejímž cílem bylo snížit nezaměstnanost v Irsku a ve Spojeném království. Dříve existovala v britských právních předpisech řada záruk, které umožňovaly ověřit, zda osoby samostatně výdělečně činné skutečně splňovaly určité podmínky. Zejména muselo jít o zkušené experty ve specifickém oboru. Tehdejší britská vláda tato selektivní kritéria zrušila, čímž náhle umožnila mnohem většímu počtu osob zaregistrovat se jako osoby samostatně výdělečně činné, pracovat na kontinentě a přitom nepodléhat pracovnímu právu platnému v kontinentálních členských státech ([5]).

4.10 Dnes už se nejedná pouze o záležitost anglosaských zemí. Například mluvčí polské vlády prohlásil na konferenci o volném pohybu pracovníků, že jeho vláda vyzvala žadatele o práci, aby se zaregistrovali jako osoby samostatně výdělečně činné ([6]). To jim umožňuje vyhnout se všem omezením, pokud ještě nějaká taková existují, platným v ostatních členských státech, a pracovat všude. Tímto způsobem je status osoby samostatně výdělečně činné pravidelně záměrně využíván jako umělá konstrukce umožňující obejít systémy právních předpisů či pracovních podmínek v rámci subdodavatelského řetězce. Uzavírání znevýhodňujících smluv s těmito fiktivně samostatně výdělečně činnými osobami, jejichž služby bývají často nabízeny prostřednictvím pracovních agentur, umožňuje zaměstnavatelům zbavit se veškeré odpovědnosti za dodržování povinností, pokud jde o daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a v oblasti sociálního zabezpečení.

([3]) Agentura Spojených národů se sídlem v Ženevě.
([4]) Evropská nadace pro zlepšování životních a pracovních podmínek, Dublin.
([5]) Evropský institut pro výzkum pracovních podmínek ve stavebnictví.
([6]) FAFA, konference o volném pohybu pracovníků, 1. června 2006, Oslo, www.fafo.no.

4.11 Tento jev lze rovněž pozorovat ve velkém měřítku ve stavebnictví – odvětví, o kterém bylo provedeno více studií než o zemědělství. Podobností mezi těmito dvěma odvětvími je mnoho. Mají především společné tři hlavní rizikové faktory, kterými se vyznačuje neformální práce: jde o práci intenzivní, dočasnou, vykonávanou převážně pracovníky nepatřícími k místnímu obyvatelstvu. Sociální partneři v odvětví stavebnictví již dříve na toto nebezpečí upozornili a požádali Evropskou komisi o finanční dotaci při realizaci studie zaměřené na (předstíranou) samostatně výdělečnou činnost v 18 členských státech. Komise této žádosti vyhověla a návrh studie bude do konce tohoto roku předmětem veřejné zakázky v evropském měřítku.

4.12 Neexistence evropského právního rámce pro pracovní oblast nechává volný prostor pochybnému obchodování s levnou pracovní silou. Tato skutečnost vede na evropské úrovni k závažným škodlivým postranním účinkům. Evropská komise sama dospěla ke stejnému závěru ve *Zprávě o působení přechodných ustanovení stanovených ve smlouvě o přistoupení z roku 2003*, kde konstatuje, že „omezení pravděpodobně povzbudila některé státní příslušníky EU-8 k tomu, aby hledali jiné způsoby výkonu ekonomické aktivity v členských státech EU-15, což se projevilo výrazně vysokým přílivem vyslaných pracovníků nebo pracovníků prohlašujících se za samostatně výdělečně činné osoby“ ([7]).

4.13 Ve zprávě Komise rovněž poznamenala, že „sociální partneři uznali, že migrační toky z členských států EU-8 do států EU-15 byly mírné, a patřičně zdůraznili, že je třeba zabránit narušování pracovních norem a *sociálnímu dumpingu*“. Upozornili rovněž na skutečnost, že se v důsledku omezení legální práce začala rozšiřovat práce nehlášená, předstíraná samostatně výdělečná činnost, fiktivní poskytování služeb a subdodavatelství. O něco dále Komise vnáší jasno do představy, podle níž nebyly migrační toky příliš silné a poznamenává, že „skutečné migrační toky v rozšířené EU mohou být větší, než jak vyplývá z údajů uvedených v této zprávě, neboť v oficiálních statistikách není plně podchycena nehlášená práce“. Komise mimoto na obecnější úrovni shledává, že omezení bránící v přístupu na trh práce mohou vést ke zvýšení podílu nehlášené práce.

4.14 Například zahradnictví v Nizozemsku, zemědělské odvětví s nejvyšším počtem pracovníků, čítalo v roce 1992 celkem 54 200 pracovních míst na plný úvazek. Téměř 87 % pracovníků bylo zaměstnaných, zatímco o něco více než 13 % z nich mělo s podnikem jiné vazby (práce na dobu přechodnou, smlouva na dobu určitou, (fiktivní) samostatně výdělečná činnost). V roce 2005 čítalo toto odvětví 59 000 pracovních míst na plný úvazek, z toho bylo 61 % zaměstnaných a 39 % pracovníků s jinými vazbami k podniku. Poznamenejme, že tato čísla se týkají pouze formální ekonomiky. Odhaduje se, že v tomto odvětví existuje 40 000 pracovních míst na plný úvazek pokrytých na jaře roku 2007 nehlášenými pracovníky ([8]). Zdá se však, že podíl neformální práce v zahradnictví neustále klesá od okamžiku, kdy byla zrušena restriktivní opatření pro příslušníky zemí, které přistoupily k EU v roce 2004.

5. **Pracovní normy pod tlakem**

5.1 Během několika posledních let se ukázalo, že zavést omezení pro přístup na trh práce je často kontraproduktivní. Může to vést k obcházení systémů právních předpisů a pracovních podmínek. Počet rumunských a bulharských žadatelů o zaměstnání nebude až do 31. prosince 2008 nijak omezován v Estonsku, Lotyšsku, Litvě, Polsku, na Slovensku, v České republice, ve Švédsku, Finsku, na Kypru a ve Slovinsku. Ve Finsku, na Kypru a ve Slovinsku se nicméně budou muset nechat zaregistrovat. V dalších 15 státech Unie bude jejich počet omezován ([9]). Žadatelé o práci z deseti členských států, které přistoupily k EU v roce 2004, stále podléhají určitým omezením. Ta se však týkají pouze omezeného počtu zemí a jsou menšího rozsahu než omezení, kterým podléhají bulharští a rumunští pracovníci ([10]).

5.2 Migrace pracovní síly v EU je ekonomické povahy. Je důsledkem volného pohybu pracovníků v Evropské unii, kde mezi členskými státy existují velké rozdíly v životní úrovni. Vysoké procento nezaměstnanosti v několika nových členských státech a poptávka po levné pracovní síle s nízkou kvalifikací v 15 původních členských státech způsobují nepřetržitý příliv žadatelů o práci.

5.3 Mnozí z nich nacházejí práci v zemědělském odvětví z důvodu jeho sezónního charakteru: v období sklizně je poptávka po dočasné dodatečné pracovní síle velmi velká. Riziko sociálního dumpingu je tedy v tomto odvětví vyšší než v jiných, především proto, že v několika nových členských státech se odvětví zemědělství neřídí žádnou kolektivní dohodou, a tam, kde se dohodami řídí, je běžné, že těmto zemědělským dohodám nebyla přiznána všeobecná platnost.

5.4 Sezónní práce je strukturálním prvkem evropského zemědělství. Bez přísunu flexibilní pracovní síly není možné realizovat žádnou udržitelnou a efektivní zemědělskou produkci. Sezónní práci v zemědělství vykonávají z velké části migrující pracovníci. V některých případech se vyskytují problémy, které ohrožují sociální soudržnost.

5.5 Migrující pracovníci zaměstnaní formálním způsobem bývají často finančně zajímavější než místní obyvatelé, neboť zaměstnavatel za ně nemusí platit určité příspěvky, zejména příspěvek na fondy odborné přípravy v daném odvětví a na penzijní fondy. Přistěhovalci z deseti zemí, které přistoupily k EU v roce 2004, kteří stále ještě podléhají omezením na trhu práce v některých původních státech, pracují často částečně neformálním způsobem, což jim umožňuje nevykazovat daňové

([7]) KOM(2006) 48 v konečném znění.
([8]) Productschap Tuinbouw, www.tuinbouw.nl.
([9]) Anglické znění: http://ec.europa.eu/employment_social/free_movement/enlargement_en.htm.
([10]) http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=cs.

správě všechny odpracované hodiny. Migrující pracovníci původem z Bulharska a z Rumunska, kteří podléhají ještě přísnějším omezením, bývají obecně velmi hojně zastoupeni v kruzích neformální práce. V těchto kruzích jim nebývají zaplaceny všechny odpracované hodiny, hodinová mzda je příliš nízká, nebo jsou nuceni uzavíráním znevýhodňujících smluv pracovat jako (předstírané) osoby samostatně výdělečně činné.

5.6 MOP vypracovala několik úmluv k problematice projednávané v tomto stanovisku. Jsou to úmluvy č. 97 (Migrace pro zaměstnanost, 1949), č. 143 (Migrující pracovníci, doplňující opatření, 1975), č. 181 (Soukromé agentury práce, 1997) a č. 184 (Bezpečnost a ochrana zdraví v zemědělství, 2001). Úmluvy č. 97 a č. 181 **nebyly ratifikovány** 17 členskými státy EU-27. Úmluva č. 143 **nebyla ratifikována** 22 státy a úmluvu č. 184 **neratifikovalo** 24 členských států. Ani jeden členský stát EU-27 neratifikoval celý soubor čtyř úmluv ([11]). MOP vyslovila v roce 2006 doporučení o pracovních vztazích ([12]). Jeho cílem bylo především zlepšit vnitrostátní právní předpisy ve všech zemích a stanovit společné a jasné rozlišení mezi osobami samostatně výdělečně činnými a zaměstnanci. Toto rozlišení je nutným předpokladem pro skoncování s narůstajícím počtem podvodných postupů, jejichž smyslem je zakrýt skutečnost, že pracovníci jsou zaměstnanci, tak, že jsou vydáváni za osoby samostatně výdělečně činné ([13]).

6. **Obhájit pracovní normy**

6.1 Výchozí zásadou musí být, že se migrujícím pracovníkům dostane ve všech bodech stejného zacházení jako pracovníkům z řad místního obyvatelstva. Za stejnou práci stejný plat a je třeba zavést lepší podmínky pro přístup k sociálnímu zabezpečení. Tento přístup není pouze v sociálním zájmu pracovníků, ale rovněž v ekonomickém zájmu zaměstnavatelů (pro všechny rovné podmínky hospodářské soutěže) a ve finančním zájmu členských států (z daňového hlediska). Tento přístup však zdaleka není uplatňován všude. Po zrušení přechodných opatření, která byla určena příslušníkům zemí, jež přistoupily k EU v roce 2004, vyjádřili nizozemští sociální partneři úmysl od 1. května 2007 spolupracovat při kontrole dodržování právních, sociálních a pracovních předpisů. Orgány veřejné správy přislíbily vypracovat doprovodnou politiku. Do dnešního dne ještě nejsou známy žádné konkrétní výsledky.

6.2 Existuje návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví postihy proti zaměstnavatelům státních příslušníků třetích zemí s nelegálním pobytem ([14]). Směrnice harmonizuje postihy proti zaměstnavatelům a preventivní opatření, definuje osvědčené postupy při uplatňování postihů proti zaměstnavatelům a podporuje výměnu těchto osvědčených postupů mezi členskými státy.

6.3 Důvodem pro tento návrh je velký počet příslušníků třetích zemí pobývajících nelegálně v EU, podle odhadů se jedná o 4,5 až 8 milionů lidí. Tato skutečnost je původní příčinou neformální práce. Spolu se stavebnictvím, s odvětvím ubytování a stravování a úklidovými službami je zemědělství jedním ze čtyř nejvíce dotčených sektorů. Evropský parlament a Rada docházejí v návrhu k závěru, že tento typ nelegální práce „podobně jako nehlášená práce občanů EU, znamená ztráty pro veřejné finance, může vést ke snížení platů a ke zhoršení pracovních podmínek, může narušit hospodářskou soutěž mezi podniky a vede k tomu, že nehlášení pracovníci nemají zdravotní pojištění ani nárok na důchodové zabezpečení“.

6.4 Ve *Zprávě o působení přechodných ustanovení stanovených ve smlouvě o přistoupení z roku 2003* (období 1. května 2003–30. dubna 2006) upozornili evropští sociální partneři na skutečnost, že „se v důsledku omezení legální práce začala rozšiřovat práce nehlášená, předstíraná samostatná výdělečná činnost, fiktivní poskytování služeb a subdodavatelství“. S ohledem na toto konstatování by bylo lépe zrušit veškerá omezení, kterým podléhají pracovníci z dvanácti zemí, jež přistoupily k Unii v letech 2004 a 2007, aby pro všechny platily rovné podmínky. Velká většina sociálních partnerů v Evropě se k myšlence staví kladně, za předpokladu, že budou na úrovni Společenství, na vnitrostátní úrovni a také na jejich vlastní úrovni přijata konkrétní opatření k zajištění rovného zacházení s migrujícími pracovníky.

6.5 Dokud budou tato omezení platit, EHSV doporučuje, aby se navrhovaná směrnice, kterou se stanoví postihy proti zaměstnavatelům nelegálních pracovníků ze třetích zemí, vztahovala rovněž na zaměstnavatele, kteří přijímají pracovníky pocházející ze zemí Unie, pro které nadále platí omezení a jejichž pobyt není legální. Výbor má také zato, že je otázkou předního významu, aby EU pozorně dohlížela nejen na transpozici směrnice do právních předpisů všech členských států, ale také na její uplatňování v praxi.

6.6 Tato směrnice rovněž umožňuje zasáhnout i přes velké rozdíly, které existují mezi jednotlivými členskými státy, pokud jde o kvalitu a intenzitu kontrol a výši pokuty. V Nizozemsku musí zaměstnavatelé, kteří přijímají nelegální pracovníky, zaplatit pokutu ve výši 6 700 EUR za pracovníka. V Belgii je tato pokuta 20 000 EUR a v Lucembursku 50 000 EUR. Existují však členské státy, ve kterých ještě nebyly vůči zaměstnavatelům nelegálních pracovníků zavedeny žádné pokuty.

6.7 Výměna osvědčených postupů je neodmyslitelnou součástí procesu, který musí vést k upevnění sociální soudržnosti. Během slyšení, které se konalo v Plovdivu ([15]), bylo zmíněno několik osvědčených postupů, zejména následující případy:

— Vytvoření mezinárodní rady pracovníků v pohraničním regionu Burgenland ([16]) mezi Rakouskem a Maďarskem. Rakouské a maďarské odbory v této radě spolupracují a zajišťují, aby přeshraniční práce probíhala v souladu se zákony a předpisy.

([11]) http://www.ilo.org/ilolex/french/convdisp1.htm.
([12]) MOP(2006) Doporučení č. 198 o pracovních vztazích.
([13]) Amsterdam Institute of Advanced Labour Studies.
([14]) KOM(2007) 249 v konečném znění.
([15]) Plovdiv, Bulharsko 18.9.2007
([16]) www.igr.at.

— Certifikace systému tzv. *gangmasters* (vedoucích skupiny) ve Spojeném království ([17]). Úřady certifikují *gangmastery*, kteří jednají pod přísným dohledem a jsou v zemědělství hlavními zprostředkovateli při pokrývání poptávky po dočasné práci. MOP tento systém výslovně zmínila ve svých publikacích jako osvědčený postup.

— V Belgii se sociální partneři v zemědělství dohodli na operativním systému administrativní kontroly, jejímž smyslem je předcházet neformální práci ([18]).

— V Nizozemsku zavedli sociální partneři v roce 2007 systém certifikací, jehož cílem je zaručit účinnou kontrolu dodržování sociálních a pracovních norem při dočasné práci ([19]). Systém ještě není zcela doladěn, ale úmysl je chvályhodný a vývoj slibný.

— V Itálii se sociální partneři v září 2007 dohodli s ministry práce a zemědělství na rozsáhlém programu, jehož cílem je zamezit šíření neformální práce a předstírané samostatně výdělečné činnosti v odvětví zemědělství ([20]).

— MOP vypracovala programy pro regularizaci soukromých agentur práce, aby se zabránilo tomu, že migrující pracovníci skončí prostřednictvím pochybných zprostředkovatelů v kruzích obchodníků s lidmi a nucené práce. Tyto programy jsou určeny tvůrcům právních předpisů, inspekčním pracovníkům v oblasti práce, policejním službám atd.

6.8 Situace zmíněné v několika výše uvedených případech však nejsou zcela srovnatelné se situací pracovníku z Bulharska a Rumunska, kteří hledají zaměstnání v zemích EU-15. Maďarští pracovníci, kteří v regionu Burgenland pracují, se každý večer vracejí domů, zatímco pracovníci z Bulharska a Rumunska zůstávají vzdáleni od domova po několik měsíců. V těchto situacích také dochází ke zneužívání, ale v mnohem omezenějším měřítku. Kromě toho lze projevy zneužívání v tomto případě snadno zjistit a pokutovat podle existujících opatření. Nicméně celkový dojem je takový, že v regionu Burgenland jsou pracovní podmínky sociálně přijatelné.

V Bruselu dne 13. prosince 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

([17]) www.gla.gov.uk.
([18]) www.limosa.be , www.ksz.fgov.be/En/CBSS.htm.
([19]) www.normeringarbeid.nl.
([20]) www.lavoro.gov.it, http://www.lavoro.gov.it/NR/rdonlyres/7E345511-29CC-4D81-B502-225F85070D3C/0/new_n12ottobre07.pdf.